

הַלְבוּת פֶּסַח סִימָן תַּנָּה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק נח]

או אחר תחלת הלילה⁶¹ וכו', שְׁכָר נִתְקַרְרָה בְּאֵיזוֹ הַרְף וְרִדְתָּם⁶².

ואף אם לא אפאה מיד, אלא שהה בלישתה פחות משיעור מיל, כתב לקמן (סי' תסב ס"ק ה) ובשעה"צ שם (ס"ק ח) לענין הלש במי פירות עם מים, שלא קנסהו בשוגג, ומותר באכילה על כל פנים בשעת הדחק, מאירך, החז"א (ארי"ה סי' קכא ס"ק יב ד"ה ומ"פ) כתב שאם שהה אפילו זמן מועט, אין האיסור משום קנס אלא משום חשש חימוץ, ואסור אף בשוגג, הן באכילה והן בהנאה ושהייה בפסח.

[משנ"ב ס"ק לו]

כְּדִי שֶׁלֹא יִכְטַל מִצְנֵת עֲשֵׂה דְאוֹרֵינָא, יֵשׁ לְהַקְלֵל לְלוֹשׁ בְּקִנְיָם⁶³.

57 אבל עבור אכילת מצה בליל יום טוב שני, הסתפק הפמ"א (משנ"ב ס"ק ו) אם אפשר להקל וללוש במים שאינם מים שלני, שהרי בומנינו אנו בקיאים בקביעות החדשים ויודעים שאין זה יום טוב ואין כאן מצוה מן התורה, שהרי אין דין יום טוב שני אלא משום מנהג אבותיכם בידכם (כמו שכתב המשנ"ב לקמן (סי' תצו ס"ק א)). או כיון ששני הימים דין אחד להם, אפשר ללוש במים שאינם מים שלני גם לצורך אכילת ליל יום טוב שני.

[משנ"ב ס"ק נט]

אֶפְלוּ נַעֲשֶׂה פּוֹשְׁרִין, וְכָדֻקְמָה⁶⁴.

58 ובטעם הדבר כתב רש"י (פסחים לו, א ד"ה פושרין) שאף מים פושרים ממהרים להחמיץ את העיסה, ואף מים שאינם פושרים אלא שנתחממו קצת כתב לעיל (ס"ק ז) שאין ללוש בהם.

[משנ"ב ס"ק לא]

הֲנִינִי שֶׁהַשּׁוֹלֵם שְׁלוֹ עֲבָה⁶⁴.

ומשמע מדברי המשנ"ב שהוא הדין שאין להקל ללוש במים שאינם מים שלני לצורך אכילת פת ביום טוב, אף שלעיל (סי' קפח ס"ק ב) כתב שיש חיוב אכילת פת ביום טוב (נראה במג"א שב (ס"ק ט) ובפמ"ג שם (א"א ס"ק ט) אם חיוב זה הוא מן התורה או מדרבנן).

[משנ"ב ס"ק לז]

לְצֵאת יְדֵי חוֹבַת מְצָה לְלֵילָה נֶאֱשׁוּנָה⁶⁵.

58 ואף לצורך ליל יום טוב שני, מבואר בחק יעקב (ס"ק טו), שהוא מקור דבריו שאין ליקח ממצות אלו.

[משנ"ב ס"ק לג]

אֶבֶל בְּהִנָּה מְקַר אֶפְלוּ לֵשׁ בְּתַמְיָן⁶⁶.

58 וטעם הדבר מבואר בחז"א (ארי"ה סי' קכא ס"ק יב ד"ה ומ"פ), שכיון שאין האיסור אלא משום קנס על שעבר על דברי חכמים שאסרו ללוש במים אלו (וכדלהלן (ס"ק לד)), לא קנסהו אלא באכילה ולא בהנאה ושהייה בפסח.

[ביה"ל ד"ה יש]
וְנָה תִפְתָּח סְתָמִי כֵּל גְּוִיָּה⁶⁷ וכו', דְלִדְעָת נִשְׂי עֲקָר הָיִן דְמִים שְׁלֵא לָנו קֵאִי הָקָא אִמְעִינָת⁶⁸.

59 אפילו בדיעבד ובשוגג ואף בשעת הדחק, וביאר שכיון שהאיסור הוא משום חשש חימוץ, אין לחלק בין שוגג למניח, והוסף, שמו"מ בהנאה מותר קודם שתבא העיסה לידי חימוץ.

60 וראה במשנ"ב לעיל (ס"ק ג ו-טו).

[ביה"ל ד"ה מים]

או פּוֹשְׁרִין וְכִי פִינן שְׁפַחְבְּטָלוּ בְּצִוְיָן⁶¹.

61 והיתר זה, כתב החק יעקב (ס"ק יז) שהוא אף לדעת האוסרים ללוש במים חמים שנצטננו לגמרי (ראה משנ"ב לעיל (ס"ק כט)), שכיון שמים אלו נצטננו על ידי ביטול במים צוננים מותר לכל הרעות ללוש בהם.

ומשמע מדברי הביה"ל שלכל הדעות אין להתיר מים פושרים כשנצטננו אלא באופן שנתבטלו ברוב ונצטנו, אמנם, מים שנתחממו בדרך נחושות עבה ונעשו פושרים, כתב ביה"ל לעיל (ד"ה ומים) שאם נצטנו, לכל הרעות מותר ללוש בהם לצורך מצות.

[משנ"ב ס"ק לז]

פִּינן דְאִין נָקַר בּוֹ סִימְנֵי תַמְיָן לֹא קִנְסוּהוּ בְּשִׁטְגָג⁶².

56 (הוא הדין אם טעה בדין חשב שמותר ללוש במים שאינם מים שלני, כתב בשעה"צ להלן (ס"ק מ) שנחשב הוא לשוגג (וכן כתב במשנ"ב לעיל (סי' שיח ס"ק ו) לענין האיסור ליהנות ממועשה שבת).

הלכות פסח סימן תנה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק לח]

והטעם, פ"ח ד'רבו צ"ח, מתקדמין וכו', דאף לקתחלה יכול ליערב⁶⁵.

62) וכן להפך מי שנתערב לו ימים שלנו ברוב מים שאינם ימים שלנו, כתב הרעקיא (בהגהות על השריע בשם הפמ"ג) שאף הימים שלנו התחממו, ואם רוצה לבטל את כל המים לא די לערבם ברוב ימים שלנו כנגד המים הראשונים (שלא היו ימים שלנו) אלא כנגד כל המים.

ולפי זה כתב השד"ח חמד (מערכת חמץ ומצה סי' יב אות ה), שמי שביטל מים שלא לנו בימים שלנו, יתכן שיכול לחזור וליתן במים אלו עוד מים שלא לנו ולבטלם ברוב, כיון שהמים שלא לנו הראשונים כבר נתבטלו והצטננו, וסיים שם, שכדי שלא תבטל תורת ימים שלנו אין להורות כן לכתחילה.

מאידך, בשו"ת דברי מלכאל (ח"ד סי' כא ס"ק א ד"ה ומיש) משמע שאף בדיעבד יש לאסור ללוש במים אלו, משום שגם באופן זה רוב המים שאינם ימים שלנו מחממים את שאר המים.

63) ובטעם הדבר שאין בזה איסור משום שאין מבטלים איסור לכתחילה, כתב השר"ע הרב (סכ"ח) שאין ההיתר משום שהמים שאינם ימים שלנו בטלים בימים שלנו, אלא משום שהמים שאינם ימים שלנו הצטננו, והחזירא כתב (קובץ אגרות ח"א אגרת קפה אות ה) שאין ליתן מים שלא לנו בימים שלנו.

[משנ"ב ס"ק לט]

אָבֵל לֵפֶן בְּעֵסָה חֵד בְּתָרֵי בְּמֵי שֶׁלֵנו אֶסוּר⁶⁴.

64) וכן לדעת שמועיל ביטול מים במי פירות כדי ללוש בהם עיסה למצות, כתב לקמן (סי' תס"ב ס"ק יא) שזה אינו אלא קודם הלישה אבל לא בשעת הלישה, וביאר בביה"ל שב (סי' ד"ה הואיל) שכשמערבם בשעת הלישה אין המים מספיקים להתבטל במי הפירות קודם שיחמיצו את העיסה.

[משנ"ב ס"ק מא]

הַיֵנו קִיָם אֶפְתָה⁶⁵ וכו', שְרִי לְקַטֵף פְּנֵי הַפָּצָה בְּמִי־מְלַחָה⁶⁶ וכו', וּמְכַל מְקוֹם לְמַצַת־מְקוֹהָ⁶⁷ בְּשִׁמֵי הַלֵילוֹחַ יֵשׁ לָהֶרָה⁶⁸.

65) דוקא בשילוש המלח בתיכה, אבל אם נפל עליה, מבואר בשר"ע הרב (ס"ל) שישלקנו והעיסה מותרת, וכן כתב המשנ"ב להלן (סי' קמ"ח) לענין פלפלים וסיד.

66) וכן לענין קיטוף מצה במי פירות, כתב הרמ"א לקמן (סי' תס"ב ס"ד) שאף למנהגינו שאין לשים עיסה במי פירות משום חשש חימוץ, מימ מותר לקטף את המצה במי פירות אחר אפיתה, משום שאין המצה מחמיצה אחר אפיתה.

67) ולענין מצה שקיטפו אותה במי פירות אחר האפיה, כתב בשע"ח לקמן (סי' תס"ב ס"ק כב) שנוהגים שלא לאוכלה כלל בשני הלילות הראשונים (ולא רק לכיית שיוצאים בו ידי חובתו), לזכרון משום מצה עשירה.

68) ואפילו אם לא החיזיק לתנור לאחר שקיטף אותו, משמע לקמן (שב ס"ק יז) לענין מצה שקיטפה במי פירות, שאסור לאוכלן בשני הלילות הראשונים משום שהוא כעין מצה עשירה.

[משנ"ב ס"ק מב]

דָאם נָתַן בָּהּ מְעַט מְלַחָה⁶⁹ וכו', (דְהַיָנו, לֹא כְשֶׁאֵר מְצוֹת דְקִימָא לָן בָּהּ שְׁהַעֲסָק שְׁעִיטְקִין כִּם בְּבֵרִים אֵינֵנו מְנִיקִים לְהַחְמִיץ⁷⁰), אֵין נְאֶסֶר בְּדִיעְבְדֵי⁷¹ וכו', אֶפְשֶׁר דְאֵין לְאֶסֶר בְּדִיעְבְדֵי אֶפְלוּ לֹא אָפָה אוֹתָהּ מִקֵּד⁷².

69) ושיעורו, מבואר במג"א (סי' טז) שהוא אפילו גרגיר מלח.

70) אמנם לקמן (סי' תס"ב ס"ק ז) לענין הדק שמי פירות עם מעט מים ממחרים להחמיץ את העיסה, לא הזכיר אלא שמשום כך גם בשחייה של פחות משיעור מיל העיסה מהמיצה ושלא כשאר עיסות, אבל לא כתב שהעסק שמתעסקים עם העיסה בידים לא מועיל למנוע את החמצתה (הערת הגר"ש"ב וולדנברג).

71) וכן לענין עיסה שלש אותה במי פירות עם מים, מבואר בשר"ע לקמן (סי' תס"ב ס"ב) שאינה נאסרת בדיעבד אם אפאה מיד.

72) ובטעם הדבר כתב בביה"ל (ד"ה נהגין), שמלח זה אינו נחשב למי פירות אלא למים בלבד.

מאידך, בספר שו"ת הלכות (סכ"א) כתב שרעת החזו"א (מכשירין סי' ד ס"ק ח) שאין חילוק בין מלח למלח.

[משנ"ב ס"ק מג]

דְאֵין לְהַחְמִיר בְּדִיעְבְדֵי בְּקִצְעַת מְלַחָה⁷³.

73) ובטעם הדבר כתב הפרי"ח (סי'ה) שמעט מלח שנוחנים בעיסה כדי להטעימה אינו מחמיץ אותה, ומה שאין לאסורה משום שמלח נחשב למי פירות וכשהם מעורבים במים ממחרים הם להחמיץ את העיסה, כתב לקמן (סי' תס"ב ס"ז) שיתכן שמעט מי פירות במים אינם מחמיצים.

[משנ"ב ס"ק מד]

קִימֵיל בְּלִשׁוֹן אֶשְׁפְנוּ⁷⁴.

74) ולעיל (סי' רד ס"ק ב) כתב, שכמון הוא קימיל (ראה ישעיה (כח כה) "קצח וכמון", וראה בהמשך ההערה שיש שני סוגי קימיל).

ולבני אשכנז הנוהגים שלא לאכול קטניות בפסח (ראה רמ"א לעיל (סי' תג ס"א)), כתב המשנ"ב שם (סי' יג) שדעת המג"א שטוב להחמיר ולא לאכול קימיל בפסח, דעת הט"ז שיש לחלק בין קצח הנקרא קראים קימיל שנחשב לקטניות, כיון שגרעיניו דומים לדגן ואסור לאוכלו בפסח, לבין מה שנקרא פעליד קימיל שאינו נחשב לקטניות, כיון שאין גרעיניו דומים לדגן ומותר לאוכלו בפסח, דעת החק יעקב שאין להחמיר בזה כלל, אלא שצריך לבדוקם היטב מתערובת של חמשת מיני דגן (הערת הגר"ש"ב וולדנברג).

וכן שומשו"ק, כתב דעת תורה (סי' תג ס"א ד"ה והמנהג באשכנז) שנחשבים הם לקטניות, וכן מבואר במשנ"ב שם (סי' יא) (הערת הגר"ש"ב וולדנברג).

[משנ"ב ס"ק מה]

רַק פְּנִיֹת בְּכַדֵי אֶכִילָה פְּרָס וְיֵשׁ בָּהּ טַעַם מְצָה, יֵצֵא בָּהּ⁷⁵ וכו', דְצָרִיךְ לְאָכַל כָּל אֶכִילַת פְּרָס, כְּדִי שְׁיִקְיָה בָּהּ פְּנִיֹת מְצָה חוּץ מִתְבַלִינָה⁷⁶ וכו', דְלִכְתַחֲלָה בְּעֵתֵן שְׁיִקְיָה רַב מִן הַדָגָן⁷⁷.

75) אבל בעושה מצה מחיטים ואורז, כתב לעיל (סי' תג ס"ק יד) שכולשין השר"ע שם שכתב 'העושה עיסה מן החיטין ומן האורז אם יש בה טעם דגן יוצא בה ידי חובתו בפסח', משמע שגם אם אין בתערובת כזית כדי אכילת פרס מהחיטים יוצא ידי חובתו, ומשום שהחיטים גדרות את האורז להחמיץ כמותן.

76) ולענין עיסה העשויה מתערובת דגן ושאר מינים יש בה כזית דגן בבדי אכילת פרס, כתב בשע"ח לעיל (סי' תג ס"ק טז) שאין מי שסובר שצריך לאכול את כל הפרס אלא הראב"ד (פ"ו מהלי חמץ ומצה ה"ה), ואין כן דעת שאר הפוסקים.

77) ובטעם הדבר כתב לעיל (סי' תג ס"ק יד) שבאופן זה בטלים שאר המינים ברוב הדגן ונעשים אף הם כדגן.

המשך במילואים עמוד 23

מילואים הלכות פסח סימן תנה המשך מעמוד נג

שטעם איסורם של פלפלים ומלח שוה, שנחשבים כלש במים חמים שמותר בהנאה (בדלעיל (סיק ג)). ולפי זה גם אם נתן הרבה פלפלים יהיה מותר בהנאה, וכמו שכתב בשערי צדק (סיק טא) לענין מלח.

81) ובטעם הדבר כתב החוק יעקב (סיק כ) שפלפלים חריפים הם מכל מיני התבלינים.

משנ"ב ס"ק נ

שפכר נתפיש ונתקשה פאכין⁸².

82) ולענין מי פירות שנפלו לקמח ונתיבשו, כתב בבית הלל לקמן (סי' תסב) סי' ד"ה אין) שיש אומרים שכלה כחם ושוב אינם מחמיצים גם אם יובאו עליהם מים, ויש אומרים שאם יובאו עליהם מים חזר כחם ונייער.

משנ"ב ס"ק מו

דאין קה משום תפוזין משום המבלין⁸³ וכו', (יש להקטיר⁸⁴).

78) ואף על פי שאין התבלין מחמיץ, כתב לקמן (סי' תס) שיק (ב) שמי"מ ראו לכתחילה לכותשו, כיון שיש לחוש שאפיית העיסה מתעכבת במקום שיש זרעונים שאינם כתושים, והיא מחמיצה.

79) אמנם, כתב החק יעקב (סי' יט) שהוא הדין שיש להחמיר ולחוש לשיטתו שאין זו מצה עשירה ולא לאוכלה בערב פסח, וכדכתב הרמ"א לקמן (סי' תעא) ש"ב) שאסור לאכול בערב פסח מצה שיצא בה ידי חובתו בלילה.

משנ"ב ס"ק מט

הינו פאכילה ולא פתנאה⁸⁵ וכו', חזין מפלפלין⁸⁶.

80) וכמו לענין מלח לעיל (סי' מג) וביאר החק יעקב (סי' יח ו-כ)

הלכות פסח סימן תנו המשך מעמוד נד

שאין מיני מאפה שנמצאים בהם מצטרפים זה לזה. מאידך, בשו"ת מהרש"ם (ח"ח סי' פ) ובדעת תורה (יו"ד סי' נו) ס"ק לה) כתב, שאם המחיצות שבצדדים גבוהות מהמחיצות הפנימיות שבין התאים, מצטרף כל מה שבארון, אלא אם כן המוצצה הפנימית גבוהה עשרה טפחים, ודעת הגרי"ש אלישיב (הלכות שדה שם) שיש להחמיר בכלי מחולק, ולהפריש מהם חלה בלא ברכה.

ולענין צירוף עיסות לשיעור חלה, אם בעל העיסה מקפיד שלא יגעו זו בזו, כתב השו"ע (יו"ד סי' שבו) ש"א) שבאופן זה אין הן מצטרפות זו לזו. והוסף הדרך החיים (סי' רצ) ש"ד) שגם אם כל העולם אינם מקפידים על תערובתן, מימי אם בעל העיסה מקפיד, אינן מצטרפות. ולענין צירוף של ביימיני מאפה שאינו מקפיד על נגיעתם זה בזה, אך הוא מקפיד שלא יתערבו יחד, כתב הבית מאיר (סי' אות ח) שהם מצטרפים, כיון שאינו מקפיד על הנגיעה, וכן משמע במקור חיים (סי' א). מאידך, הישועות יעקב (סי' א) וכן החלת לחם (סי' ה) ס"ק ג, טו, בא) וד"ד אפרים (סי' תקו) על מגיא ס"ק ח) כתבו, שאינם מצטרפים, כיון שהוא מקפיד על התערובת. וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' ק"ו) לענין צירוף מצות יד עם מצות מכונה, שאם הוא מקפיד שלא יתערבו העיסות זו בזו, אינן מצטרפות לשיעור חלה בברכה. מאידך, בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' קט) ד"ה אמנם) לא הכריע בדבר.

אכן, לענין צירוף מצות מצוה עם מצות שאוכל בשאר ימות הפסח, דעת הגרי"ש וואזנר (קובץ מבית לוי שם עמ' מא) שמצטרפות יחד לשיעור.

בית הלל ד"ה שיתון

בן איתא ביוה"ד דעה סימן שכה סעיף א פתג"ה¹¹¹.

111) ואם רק החלק העליון של כל לחם יוצא מדפני הכלי, מבואר ברמ"א שם שאין חשש בדבר, ומצטרפים, וביאר הט"ז שם (סי' ב), שכשם שלענין צירוף על ידי נגיעת עיסות אין צריך שכל העיסה תיגע בהברתה אלא די בנגיעת מקצתה, כך לענין צירוף כלי די בכך שכל לחם מצורף במקצתו. אכן, השי"ך שם (סי' ד) כתב שהבי"ח חולק, ומצריך שכל הלחם יהיה בתוך חלל הכלי כדי שיצטרפו, והחכמת אדם (שערי צדק פי"ד סי' ד) חשש לשיטת הבי"ח לכתחילה, ומימי כתב שבהיעדר מצטרפים גם אם בולטים במקצת. ובשו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' קמה) חשש לדברי הבי"ח לענין ברכה, ולכן כתב שיפריש בלא ברכה.

(ד"ה ועי' בחלה) להקל שארון לא מצרף, ומשום שהיוב חלה בזמן הזה אינו אלא מדרבנן.

ולענין צירוף במקור (בשאינו מקפיד על נגיעת מיני המאפה זה בזה או על תערובתם, ראה מה שכתבנו להלן בענין זה בסוף ההערה. וראה מה שכתבנו להלן (הע' 12) אם צריך כוונה לצירוף סל), הסתפק הגר"שיו אריערכך (ששי"ב פמ"ב הע' לט, ובתקונים ומלואים שם) האם מצטרפים לשיעור חלה, שאף שהמקור נחשב ככלי, מימי יתכן שכיון שאינו משמש לטלטול ממקום למקום אלא לאחסון בלבד, אינו נחשב כלי לענין צירוף מיני המאפה יחד, ועוד, שכיון שאינו פועל ללא חיבור לחשמל, נחשב הוא כדבר המחובר לקרקע שאינו נדון ככלי, ולפיכך כתב שטוב להפריש בלא ברכה, וכן הסתפק בזה הגרי"ח קניבסקי (דרך אמונה פ"ו מבכורים הט"ז באור ההלכה ד"ה ואין). מאידך, בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' קט) כתב, שיש להקל שלא להפריש מהם חלה, בצירוף כמה ספקות.

ודעת הגרי"ש אלישיב (הלכות שדה גליון 133 עמ' 17), שאם המקור [א] המקפיד) אינו גדול כשיעור המחזיק ארבעים סאה (דהיינו אמה על אמה ברוב שלש אמות כולל עובי הדפנות, ובלא השפה הרגלים (משנ"ב סי' שיד) ס"ק ג), ולפי שיעור הגרי"ח נאה, היינו 48 סימ"ע על 48 סימ"ע כגובה 144 סימ"ע) והוא תא אחר, נחשב הוא ככלי, ומצרף את מיני המאפה שבתוכו, ויש להפריש מהם חלה בברכה. אך אם הוא גדול ומחזיק ארבעים סאה, כתב הגרי"ח קניבסקי (דרך אמונה שם ס"ק קל"ח) שנחלקו בזה האחרונים, והוסיף (ציון ההלכה ס"ק שי"א), שדעת הגרי"ש אלישיב (הלכות שדה שם) שאין לברך. דעת הגרי"ש וואזנר (קובץ מבית לוי ח"ה עמ' לט), שאם הוא מחזיק ארבעים סאה, ומיני המאפה נמצאים בתוך שקיות נפרדות, אפשר להקל שאינם מצטרפים, ואם אינו מחזיק ארבעים סאה, ומיני המאפה אינם בשקיות נפרדות, הריהם מצטרפים. ואם הוא מחזיק ארבעים סאה, אך מיני המאפה אינם נמצאים בתוך שקיות נפרדות, או להיפך, הדבר הוא ספיקא דדינא.

ולענין צירוף בשני תאים בארון (שאינו מחובר לקרקע) או במקפיד, כתבו המקור חיים (ביאורים ס"ק ב) והחלת לחם (סי' ד) ס"ה ס"ק יט)

הלכות פסח סימן תנה

נג באור הגולה

שלא לנו שנתבטלו (לה) חד (יג) בתרי במינים שלנו. (לט) לשין בהם: ה (מ) * לנהגין שלא לתן (יד) מלח (מא) במצה, ונכון הדבר. (מב) נאפלו בדיעבד (מג) של (נו) לאסור (מד) (מה) חייב: ו פלש המצה (מו) ביקצח ושמישמין ובמיני תבלין. (מח) לשרתי, פיון (מי) שיש בה טעם (מז) מצה, (מט) ומוקבל מקום אין לתן בה תבלין, לפי שהוא חד ומחמים העפה: הגה (יט) (מח) ופלפלין אפלו בדיעבד (מט) אסור, וכן אם נפל בה (יט) סיד (מהרי"ב):

באר היטב

מלח אינו מחפסם, פלבו, מ"א. וכל זה אם לש במינים, אבל אם לש במיפרוח פסק הרי"ח דאין לאסור בדיעבד: (טו) בקצח. קיסיל פלי"א: (יז) מצה. ובכמ"ס טשטע דהרי מצה צשיתה. ולכ"ע צריך לאכל בפת מצה חזן מתבלין. מ"א: (יח) ופלפלין. אפלו חד קרט עושה כל העפה הטעם, והיה מעט סיר, ד"מ. וגיל דוקא קשעלוש בתוכו, אבל אם נפל עליו וסלקו וטפר. גיל דונגביל דינו כפלפל, ואפשר דה"ח נעלג'י"ד וכן כחם, מ"א. וא"י פסק להחיר באכילה בכל מיני תבלין חזן מפלפלין. ואף כפלפלין אין לאסור רק באכילה כמו בקלה כמ"ס בס"ק טו, וכ"כ הרי"ח ורע"ש ונח"י. עשה ששלושה בון ונתערב בו שגר, כתב הבה"ט פתגמה ב"י דביון שאין שם מים אין לתקפיר, ע"ש. ועין בהשנה דריב"ע ח"א סימן ז והבנה ורד"ק ל"ל ד סימן ט: (יט) סיד. הינו סיד חז, אבל סיד שבכחל שפקר גתב"ש ותקש"ה סאבן, נראה

באור הלכה

בהם, לכתחלה בתאי יש לזה, אכן בדיעבד במקום הקפד מקרה או מיעוט שפחת יוסטוב יש להקל, כן כתב פתגמי"ש: * לנהגין וכו' ונכון הדבר. הפה מלשון זה משמע דאינו אלא לכתחלה אבל בדיעבד אין לאסור, ועל-פירוש דלא פסיקא להו דמלח מעט שנוהגין במצה ק"ד לפי טעם הנהה כמסם העפה והאף דקו"ט לן דטלית הרי הוא כרוסת, הוא דוקא כשאינו נאכל טהטט מלח, ולא חש דלכור הפתח מדין רק לענין לכתחלה, והרמ"א בה"ה ש"הוסיף לאסור אף בדיעבד הוא דאזיל לטעמה שכתב בנתיב"ט, ופי' מה שכתב הטור לקמן בסימן חסב דמ"י מלח חיי טריפרות, אמ"ן חיי טריפרות עם טיס דקו"ט לן דמטהרות להחזיקו אם לא שיאפה מיד, ולכן פסק הקא דאפלו בדיעבד אסור, ורצה לומר אם לא הנה נזהר לאפות מיד והניח שיהפסק ששורקין בה בידים אפיה מצילה מידי חמורן. וכן פסק החק"יעבד [וכן משמע גם מסגן אברות] דאם הנה נזהר לאפות מיד אין לאסור בדיעבד המצה בפה ששמן לתוכה מעט מלח, וכן כתב באליה רבה, ודע. ה"פ מה שכתב הרמ"א לקמן בסימן חסב בדברי"משה דהטור לא מקרי כי אם במלח שחורקין מהקורע אבל

משנה ברורה

ד (לה) חד בתרי. לאו דוקא בתרי אלא (מ) ברבא. והשעם, כינו דרבו צונן, מתקד"ט. (מנ) וכתבו האחרונים דאף לכתחלה יכול לערבם. אם רוצה שלא יפסיק לו המינים שלנו: (לט) לשין בהם. ודוקא אם נתערב המינים קדם הלישה ונתבטלו, (מז) אבל לתן בעפה חד בתרי במינים שלנו אסור⁶¹, (מח) נאפלו בדיעבד יש לעין אם ערב (מו) בפי' ד: ה (מ) לנהגין שלא וכו'. לפי שיש אומרים (מז) שהשולח מחמים את העפה ועל-ידי כך העפה נותה להקמיץ: (מא) במצה. הינו קדם אפיה⁶², (מח) אבל אחר אפיה ודאי שרי לקטרף פני המצה במי"המלח⁶³ ולהחזירם לתנוה כמו שעושים בחל-הפועד, ומכל מקום למצת מצונה⁶⁴ בשתי הלילות יש לזהר⁶⁵: (מב) נאפלו בדיעבד וכו'. ועין באחרונים (מט) שהסקימו, דאם נתן בה מעט מלח⁶⁶ ונאפה אותה מיד (דנהיג, לא כשאר מצות דקו"ט לן בהו שהעסק ששורקין גם בידים אינו מניחם להתמיץ⁶⁷). אין לאסור בדיעבד⁶⁸, ועין באור הלכה שכתבנו,

דכמלח שלנו, שהוא תולדות המינים, אפשר דאין לאסור בדיעבד אפלו לא אפה אותה מיד⁶⁹: (מג) יש לאסור. והפרי הנדש חולק וסובר דאין להחמיר בדיעבד במעט מלח⁷⁰, ונראה דאם היה שוגג בזה (ו) בנראי יש לסמוך להקל. וכל זה לענין אכילה, (נד) אבל לענין הנאה, אפלו לקטרף שרי בדיעבד: ו (מד) בקצח. קיס"ל בלשון אשכנזי⁷¹: (מה) לשרתי פיון וכו'. מלשון זה משמע דאפלו אין בה רק פזית בכדי אכילת פרס ויש בה טעם מצה, יוצא בה⁷², ועין בפרי תדש ובמגן אברהם שבע"ס דצריך לאכל כל אכילת פרס, כדי שיהיה בזה פזית מצה חזן מתבלין⁷³, ועין לעיל בסימן תנג סעיף ב במשנה ברורה שם לענין פערובות דגן עם שאר מינים, דלכתחלה בענין שיהיה רב מן הדבנ"ט⁷⁴, ודכי נמי בעניננו: (מו) שיש בה וכו'. משמע (נ) דיוצאין בה דיי חובה בלילה הראשונה (נ) משום דלא חשיבא מצה צשירה, וממילא אסור לאכלה בערב-פסח. ומיזה, יש אומרים דאינה כשרה אלא בשאר ימים, דאין בה משום חמורן משום התבלין⁷⁵, אבל היא בכלל מצה צשירה ואין יוצאין בה דיי חובה בשני לילות הראשונים, ויש להתמיר⁷⁶: (מז) ומוקבל מקום אין לתן וכו'. ורצה לומר דלכתחלה אין נכון: (מח) ופלפלין וכו'. אפלו (מז) קרט אחד עושה כל העפה חמין, וכן מעט סיד. (מח) ודוקא קשעלוש בתוכו, אבל אם נפל עליו וסלקו וטפר, (מז) דונגביל (מ) דינו כפלפלין, ואפשר דהוא הדין נעלג'י"ד וכן כחם, (מח) ופלפלין חזן מפלפלין⁷⁷ וסיד, מותר בדיעבד אפלו באכילה: (נ) סיד. הינו סיד חז, אבל סיד שבכחל שפקר גתב"ש ותקש"ה סאבן⁷⁸, נראה פשוט (נט) דאין איסור:

שער הציצין

(מ) קנח אברהם ופרי הנדש ונזק"א ונזק"ד: (מ) ח"א אדם, וכן משמע מאלה נבה וסגרו: (מז) אלה רבה: (מח) אף ובאלה נבה מצד להקל בדיעבד, חמ"משה ובגד"לשע חמורין בזה, עין שם: (מ) דאם היה שוגג בזה דקסבר שמתק, אפלו לש במינים שלא לנו לכו של להקל, וכמו שכתב בהג"ה: (מ) עין בבית-יוסף: (מ) חק"יעבד ואלה נבה ומגן אברהם ונתנם דמקמן אברהם נקט "אם נפל", הוא הדין כשנתן, דהא טעמיק מכל' בו ושמ' אג"ר בשנותן, ומה שגוט נפל', לאשקיעין דאפלו נפל דהוא שוגג בזה, ואר"ע ל"י"בן יש להחמיר בשלא אפה מיד, ולא מקלין בלש בחמין בשוגג כי אם בשעת הדחק, ועין לקמ"ה: (פ) דקלאו הדי יש חולקים ומתירים כ"ל אפלו בלש בחמין בשוגג, ועל-פ' מספרא רבנה יש לסמוך על הפרי תדש להקל אפלו שלא בשעת הדחק: (נ) חק"יעבד ושי"א, ומשמע דאפלו בלש בחמין גם כן מקלין בזה כל שאין בו סימני חמורן, ובני"ל במשנה ברורה סעיף קטן לד, ומפי זה אפלו נתן לתוכה מירמלח גס"פן שרי בהנאה: (נ) כגן אברהם: (נ) דמצה צשירה היא קשעלוש ביון ושמן דובש: (נ) כגן אברהם בשם דריב"משה ופ"ה"י: (נ) כגן אברהם: (נ) בי"ח ועלת' שפתי וחק"יעבד: (נ) כגן אברהם: (נ) כח"ת וחק"יעבד: (נ) כח"ת וחק"יעבד:

הלכות פסח סימן תנו

תנו שעור פמות לישת המצות, ובו ג' סעיפים:

א (א) אין לשיין לפסח עשה גדולה משעור חלה, שהיא (ב) (ו) [ב] (ב) ארבעים ושלש ביצים והמש
ביצה בינונים, והוא עשרון. יוכן (ג) (ג) ישער אותה: זמלא כלי מים ויערה המים ממנו לכלי
אחר, ואחר כך ימן ארבעים ושלש ביצים, ויחזור בו המים שערה ממנו והמים שינותרו יתגב בכלי
אחר. וכלי המזויק אותם הוא המנה למלאהו מקמח. ונתמנה מחוקה ולא גרושה. ושעורה
מקמח חטה מצרית חמש מאות ועשרים דראהם מצרנים בקרוב: הגה (ד) (א) ולא יתקם הקמח במדה,
דאספן לא ילוש זפה. וטוב לומר (ה) בשעת נתינת הקמח למדה, שעושה (ד) לשים מצנה (מהרי"ט): **ב** (ו) יאם
לש יותר משעור זה, (ז) מתר (ס) בדיעבד: ג (ח) האף-על-פי שאין מודדין קמח ביום-טוב ללוש.
'ביום-טוב של פסח שאין לשיין עשה (ט) גדולה מעשרון מתר למודד. יווש אוסרים, אלא יתח
באמד הדעת, (י) ולא ירבה על עשרון (והכי נהוג):

א ימלא דרב פסקים
מ"ח ב טר ושער
פוסקים ג תשובת
הרשב"א ותיאוש
ההלכות חלה ושער
פוסקים ד טר קמח
הרב רבי יקותיאל
ישער פוסקים
ה חוספסות ותיאוש
לדעת המהר"ן ו
כ"כ רבי כ"ט ונרנן
ז הרי"ף והרמב"ם
ונשעור ושער פוסקים

באר היטב

פשוט דאינו אסור, שכבוד יעקב ח"ב סימן יג:
(א) מ"ג ביצים, עם הקלפות, ביח ואחרונים: (ב) ישער, ולא עליירי
משקל. וקמח שפתירכהן סימן שכד שהיא שלשה קראר"ט שהם שלשה
זימלי"ר פחות מעט: (ג) ולא ידחק. ולא יתח נד על הקמח, ותיכרימשה (הלא ילוש זפה וזה וא"כ כבשאלו נתחמץ): (ד) לשים מצנה. וכן בשאיבת המים
וכן בשנותן מים לתוך הקמח, כמש"ל סימן תנה: (ה) בדיעבד. וכתב הבית"וסף דאפילו עבר במזיד וילש יותר אין לאסר בדיעבד, כי יש מתירין אפילו לבתחלה.

שערי תשובה

[ב] מ"ג ביצים. ועין ק"ט ביה אפרים על מראהו בקנטרס התשובות שם תבאר בענין
הסתמך שיש לבארה לפי חוש הדין בין השבין רביעית לפי האצבעות בין
השבין שעור חלה, ושם במבאר בארף איד לנהג בענין השעורים ביה, ע"ש:

משנה ברורה

א (א) אין לשיין וכו'. לפי ששיעור חכמים, שהעסק (ב) שאדם
אחד מתעסק בידו בעפה (ג) בלישה ועריכה אינו מצילה
מהמזן כשהיא גדולה ביותר מהשעור המזכר כאן, לפי שאין
המים מספיקות להתעסק בה מכל צדדיה מתוך גדלה:
(ב) ארבעים ושלש ביצים. כמו שהן (ג) עם הקלפות:
(ג) ישער אותה וכו'. ולא עליירי משקל. וכתבו האחרונים,
שהוא שעור ג' קראר"ט לערך: (ד) ולא ידחק וכו'. הנהג, אף
אם (ד) במות הקמח אינו מתזיק אלא עשירין או פחות מה, ו
ומשום דאספן לא ילוש זפה בכמה מקומות, שלא יכנס לשם מים
ויתחמץ בשביל. וימודד (ה) בסווד קרנה שמונדים
לקמח. ואפילו להיית ידו על הקמח אין נכון לכמתלה: (ח) בשעת
נתינת וכו'. עין לקמן בסימן תס במשנה ברורה סעיף קטן ב:

באר הגולה

במלח שעושה ממי המים כמו מלח שלנו לכלי עלמא הרי כמים, אמרין אין לאסר
בדיעבד במלח שלנו בכל גווי (אם לא שנתן מלח קרבה). ואפילו לפי מה שפשיג
הקמח אבנתם עליו לקמן שם דהטור מרי במלח שלנו ואפילו הכי סבירא לה דמי
פרות הן, הלא מכל מקום לדניא מסיק שם הבית"וסף קשם הר"ן ונתנת
מימיו ולא קנטרו, וכן נפסק בהשלתן ערוף שם זהו בכלל מים, ואספן על-
כחותן לא יגיד דינו דתמיא לאסר אין בדיעבד נק במלח שחזרין מהקמח
אם לא נאפה מיד. ודע עוד, דאף אם נפרש דהתמיא בשלתן ערוף שפתם
להחמיר בדביעבד אינו מטעם זהו מפרות אלא דהשש לדעת המחמירין
מטעם חסדים העשה"ם. מכל מקום להלכה יש לעין אגרי נהנה פוסקים קאלין
בנה, כמו שכתב הגרי"א, וכן מוכח בחושי דישבי"א על פסחים שדעתו דבדיעבד
בנדאי אין להחמיר בעצט מלח שנתן לחובה, וכן דעת מהר"ם גלאנה בחושי
להקל בעצט מלח, ובפרט אם היה שוגג בזה בנדאי אין להחמיר, דאפילו
בלש מתמין יש פוסקים שפסקים בשוגג בדיעבד, ובביל כסעיה ג וכל-שכן

ב (ו) אם ל"ש וכו'. והטעם, דאף שאנו (ו) אומרים דאין עסק מוציל
הניח עשה בלי עסק כלל, דנקמא לן דאין לאסר כל זמן שלא שנה שעור מיל: (ז) מתר בדיעבד. אפילו עבר (ז) ולש יותר במזיד.
ובשעה שעור מיל בלישתו ק"ם שיתחילה העוברים לביע בשעת עריכה, צדדו (ס) כמה אחרונים דלסקנא הנ"ל יש לאסר גם בדיעבד,
דכיון דשעור חכמים דמרב גדולה אי אפשיך לאדם אחד לעסק בכל העפה פראוי, הנה לה כמתחת בלי עסק כלל. ויש פוסקים שהקלו
(ט) בעקר דין זה בימינו, וידעוהם לא חששו חכמים בזה רק בימיהם שאדם אחד היה לש ועורף, והיו עורכין ביצים בלי צמילין של עין
וקנה הנדב משפתה הרבה, וגם תנוניהם היו קטנים, שלא היו יכולים לרדוח לתוך הפגור הרבה מצות בכת אחת, ונהיה משתמר הרבה
מצות על הדף בלי עסק, ויהי מנגעו חכמים מללוש שעור גדול בפצע אחת, אבל בימינו שאופין מצות בעוררים רבים וגם תנוניה
גדולים מאד, ולשיין ועורכין ואופין בנריחת גדול, אין להחמיר אפילו בלישים במדה גדולה בפעם אחת, שגונאי לא גבוא ליני חמוץ;
והעולם נהגו לכמתלה בדעה זו (י) ואין למחות בידם מאחר שיש להם על מי לסמוך, מפל מקום כל ירא-שמים יראה להחמיר בדעה
ראשונה אף בימינו, (יא) ובפרט בהשוכים קטנים שאין להם מתעסקים הרבה, בנדאי יש לנהג שלא ללוש יותר משעור המבאר בקאן.
כתבו הפוסקים, כי קפדין שלא ללוש יותר משעור זה, כשהוא לש עסות הרבה שאפשר לצרפן לחלה אחר כך, וכדלקמן בסימן תנו,
אבל אם בא ללוש רק עשה אחת (יב) אין לצמצם פליפה, שקמא לא יתה בו בשעור וקעקבה ונהה לבשלה: ג (ח) אף-על-פי שאין
מודדיים. כדמבאר לקמן סימן תנו הקר סעיה א": (ט) גדולה מעשרון. ובפחות מעשרון אין פדאי למודד, כדי שישכיל להפריש חלה בברכה:
(י) ולא ירבה וכו'. וילענין ברבה קרב עשה זו לעשה אחרת, וכדלקמן ביש סימן תנו, דשקא אין בה עשרון:

שער הצינין

(ב) כן במבאר בשבלי"לקט ובמהגא ובעוד פוסקים, עין בית"וסף: (ג) אחרונים: (ד) אחרונים: (ז) כן מוכח בן דוכן בן דוכן וכו' ובש"א:
(ס) אחרונים: (ז) קרא"ש: (ז) בית"וסף: (ח) ביח ומגן אבנתם וקרי ח"ש ומאמר-מרכי, עין שם שמשמע שדעם כן להלכה, ולפי זה נקב"ם נקסמ"ג
שהתירו בדיעבד, על-כרתן בלא שנה שעור מיל, ולא משמע הכי במב"ם, עין שם בהקד"ח דין יב ודין יג, וכן בסמ"א לא הוכר שום תמי ביה, משמע
דביבוא לה דאינו אלא זמירות לבתחלה, וכן משבלי"לקט ומנהגי שכתבו דנסר להוסיף ג' ד' ביצים משמע נמי לבארה דכח לבתחלה קאמר רבי; ויקרי
חששו ביותר, כדי שלא לבוא לחשש ברכה לבטלה בברכת חלה, עין שם. ועין ב"ב"ב: (ט) עין בבית"וסף שהאריך בזה: (י) מגן אבנתם. ועין בחק"י יעקב
דאם לש יותר מבי קבין יש למחות ולקמטם, ואפשר דנהג עין שם: (יא) חק"י: עין שם: (יב) ועין בסימן תנו בראשו, יש
שוכרין דאפילו ה' או ו' ביצים אין לחש, והוא מדרכי"משה בסימן זה מהכ"ב, וכן משמע בשבלי"לקט וכמהגא, אכן מלשון מהפכר בראש הסימן
שאצמם בשעורו לא משמע כן, וגם מלשון הרמב"ם שכתב אלא משעור חלה פלכד' משמע לבארה גספן דאין להוסיף פליפה, ובפרט למראשונים דסבירא
להו דיותר משעור זה יש לתא דחשש חמין אף בדיעבד, אם שנה שעור מיל בנדאי אין להוסיף פליפה, וצריך עיין:

תרגום: 1 שם מדה.

הַלְכוּת פֶּסַח סִימָן תְּנוּ

ביאורים ומוספים

[בה"ל ד"ה נוהגין]

אָלָא דְקָשָׁשׁ לְרַצַּח הַמַּחְמִיץ מִשְׁעָם חֲמוּם הַקֶּסֶה⁸³.

83) ובביאור דעה זו, כתב בשו"ת חתם סופר (א"ח סי' קכג) שאף שאין מלח נחשב לרותר אלא כשאינו נאכל מחמת מלחו [וכן כתב הבה"ל לעיל ומקורו מהשו"ע (יו"ד סי' צא ס"ה)], מימ היינו רוקא במלח שנמוס במים, אבל מלח בעין, שאינו נאכל מחמת מלחו אפילו מעט, נחשב הוא ברותר ומחמץ על כל פנים את מקום העיסה שהוא בה, ויתכן שמקום זה שנהיה חמץ הריחו בשאר ומחמץ את כל העיסה. דרוסיף שם, שזה אינו אלא כשיש על כל פנים קצת הרבה מלח, אבל גרגיר אחד של מלח לכל הדעות אינו מחמץ את העיסה.

וכן לענין מטחנה שטחנו בה מלח ונבלע בה טעם המלח, ולאחר כמה שנים טחנו בה חטים למצות, כתב דעת תורה (סי' תנג ס"ח ד"ה ונשאלתי) דאף שיתכן שמלח הוא רבר חריף ואין טעמו נפגם גם לאחר זמן רב, מימ אין לחוש בזה משום הימוץ החטים, כיון שאף לדעת החתם סופר הנ"ל אין מחמץ אלא מלח בעין ולא טעמו.

אכן, לענין הדין שמעט מי פירות עם מים ממחרים להחמץ את העיסה, משמע במשניב לעיל (ס"ק כה) שיש ליזהר בזה אפילו בטעם של מי פירות בלבד.

סִימָן תְּנוּ

שְׁעוֹר בְּמוֹת לִישַׁת הַמִּצּוֹת

[משנ"ב ס"ק א]

לְפִי שְׂאִין תְּנִידִים מְסִפִּיקוֹת לְהַתְּעֵסֶק בָּהּ מִכָּל צְדָדֶיהָ מִתּוֹף גְּדֻלָּה⁴.

1) ובמצוה הנעשית על ידי מכוונה, כתב בשו"ת מנחת יצחק (חי"ג סי' קמ"א אות יז) לפי דברי המהרש"ם (חי"ב סי' טז) והמהר"ם אברהם (סי' קג), שאף שהמכוונה עוסקת בעיסה יותר מהמתעסק בה בסידור, מימ מן הראוי שלא להקל בעיסה הגדולה משיעור ג' קבין [ראה שעה"צ (סי' י)], אלא אם כן לא תתעכב העיסה מתחילת הלישה ועד האפיה יותר מט"ז דקות. אך מחמת הלחץ שמפסידים בכך הבעלים ויש חשש שיפסיקו מלאפות וישארו ההמון בלא מצות, יש להרחיב את הזמן עד י"ח דקות, וכן כתב בשו"ת דברי מלבי"ל (חי"ד סי' ט).

והגרש"ז אויערבך הורה (הליכות שלמה פ"ז דבר הלכה אות טז) שכיון שדין זה אינו קבלה או דין, אלא שכך שיעור חכמים לפי המציאות, לכן אין לחוש לכך שבמצות מכתה אופים בבת אחת עיסה בשיעור הגדול בהרבה מג' קבין, כיון שהמציאות מורה שאפילו עיסה גדולה נילוושה ונערכת בה היטב, ואף בלישה ביד, יתכן שאם שני אנשים לשים יחד מותר להם לעשות עיסה גדולה יותר, ואף אם נאמר שבלישת אדם

גורו שיהיה שיעור אחד, מימ במכוונה דאי שמוותר לעשות עיסה גדולה יותר.

וכן דעת הגר"ש אלישיב (הערות פסחים מה, א ד"ה וכמה) שבמצות מכתה שכל העיסה נעשית בתוך הזמן שבו עדיין אינה מחמצת, מותר לעשות יותר מזה שיעור הכתוב בשו"ע, וכתב: "זמ"מ מאחר יש בראשונים דעה שכך היתה תקנת חכמים שלא ללוש יותר משיעור חלה, יש הידור לעשות כן, וכל שכן בעיסה הנעשית ביד, אפילו אם כמה אנשים מתעסקים בעשייתה".

[משנ"ב ס"ק ב]

כְּמֵוֹ שְׂהָן עִם הַקְּלָפוֹת².

2) ושיעור חיוב הפרשת חלה לפי מידות המשקל של זמנינו, כתב בספר שעורין של תורה (שיעורי המצוות אות יט-כ) שלפי שיטת החזו"א השיעור הוא 2.250 ק"ג קמח, אמנם יש להחמיר להפריש בלא ברכה כבר בשיעור של קצת יותר מ-1,200 ק"ג קמח. ובהוראות החזו"א לאפייט מצותיו (קובץ אגרות ח"א אגרת קפה אות ח) כתב, שלא ללוש יותר מק"ג קמח בבת אחת. מאידך, שיטת הגר"ח נאה (שיעורי תורה סי' ג אות ג-ד) שיש להקפיד לברך על הפרשת חלה כבר ממשקל של 1666.6 גרם קמח, וכתב שראוי לבעל נפש להחמיר להפריש בלא ברכה ממשקל של 1250 גרם קמח.

[משנ"ב ס"ק ג]

וְלֹא עַל־יְדֵי מִשְׁקָל³.

3) ובטעם הדבר ביאר הרמב"ם (פיה"ש חלה פ"ב מ"א) לגבי שיעור הפרשת חלה, שכיון שאין כובד משקל החטים השעורים והקמח שווה אפילו כשהם ממין אחד, לכן לא קבע את שיעור חלה במשקל אלא לפי מידה, והנחתן שיעור חלה בשיעור המשקלים טעוה.

[משנ"ב ס"ק ד]

וְאִפְלוּ לְהַנִּיחַ יָדוֹ עַל הַקָּמַח אִין נִכְוֵן לְכַתְּמָהּ⁴.

4) ובטעם הדבר כתב המחצ"ש (ס"ק ד), שאף בהנחת היד על הקמח הוא נרחק, וקיים החשש שמא לא ילוש יפה. וטעם נוסף כתב, שמחמת הידיים מתחמם הקמח ויכול להחמץ.

[משנ"ב ס"ק ה]

כְּדַמְבָּרָא לְקַמֵּן סִימָן תְּנוּ תְּקוּ סְעִיף א⁵.

5) ושמ כתב (ס"ק א), שכיון שאין זה צורך הפת ולא יתקלקל אם לא ימרח, לא התירו חכמים משום שנראה כמחוד למכור, ואף שיש לו למרוד את העיסה כדי לדעת אם חייב להפריש ממנה חלה, כתב האחרונים שבת (חי"ב פכ"ב הע' קפא) שמדובר שיש לו כמה עיסות והוא מצרפן יחד, ויכול לברך על הפרשת חלה מהן מבלי למרוד כל עיסה לדעת כמה שיעורה.

הלכות פסח סימן תנו

נד באר הגולה

תנו דין הנהגת החלה בעסת מצה, ובו ב' סעיפים :

א מפני שצריך לדרוק בשעור העסה (א) שלא (ב) להרכות בה משוב חיש חמוץ *ומוטב שימעיט בה, לכן טוב (ג) (ד) לקרב העסות יחד בשעת הפרשת חלה (ג) *שישקרו זו בזו, (ד) דשמא יש בהם אחת שלא היה בה בשעור. (ה) ינאם אי אפשר להקריש חלה בעודה עסה מפני המהירות, ופרישנה (ו) אחר אפיסה מיד, *שיהיו כל המצות (א) (ג) (ו) כסל *והסל מצרפם לחלה, ויהו הדרך היותר נכון :

באר היטב

והטעם המ"א: והטעם נמצא אף לכתחלה להקל ואין פח למחות בדם, ויש מפרקי. וכתב הח"י: ומ"מ ג"ל דע"פ אם עושין יותר משלש קבין ויש למחות, דאפשר בכה"ג אף דיצטרך לש לאטר, ועכ"פ טוב לטוהר ולקנו ולמחר עשייתם ושלל להשהות בו, ע"כ. וכתב המ"א: ואם שהו בה שער מיל קדם שנתחילו העוורים לסיג בשעת צריכה, אסור. ועין ב"ח סוף סימן תנט: (ה) להרכות. אפילו אם יש לו שוורים רבים וגם שני טוהרים אפ"ה לא ירבה שער העסה, ואם היה יותר ה' או י' ביצים אין הפיקא אפילו למצה של מצה, מטר"ל, ח"י: (ז) לקרב. דלכתחלה צריך להפריש מהעסה, וראשית צריכתהם כתיב, ב"י: (א) כסל. וכלי שאין לו בית קבול ספק אם מצטרף, ואם כסל שפח בספה תשיב כמו פלי ומצטרף, וכן יש להג, ט"ז. כתב שלי"ת, דיש למחות בסופיני העסה ולקחת חלה משי מצוות, אלא קח מקצה א' ואסור יצרף בקליל בקצה השני שלא יגע שני. והנהגה להקריש מל וכתב המ"א: ודי ברובה אחת לכן אם לא הפסיק ביניהם בשיחה שלא מענין חליטה. וצקשו נהנו ע"פ הרב להפריש מכל עסה ועסה אשה אחת ומברכה

שערי תשובה

[ג] כסל. עכ"ט. ועין בשו"ת בית אפרים סימן מה. מצוה שאופין ואין בכל עסה שעור חלה ונתחבו ע"י צרוף של רטוב בשעת הפרשה לא היו נוגעין יחד רק היו חליקים לבי צבורים, אע"פ שלקח מקטר חלה של הכל יש לו לכתחלה להקריש חלה גם מצבור השני בלא ברובה, ע"ש. וע"ש מ"ש על הרב מהר"ל דצערק לטל סעף שלמה לחלה ואין המנהג בו וכמ"ל שכתב בחי' גמ"ס וכתב בחלת חז"ל שפיר דמי אף בסופות, ע"ש. ועין מ"ש בחלק י"ד ללמד זכות על מה שפירסם אחר אפיסה של שבת, ע"ש. ועין לקול ר"ש סימן חמ"ד בע"פ שחל בשבת ושכתב להפריש חלה לתם ממין מה הינו, ע"ש. ובבב"י ס"ס כ"ג כתב ששבת חפ"ו חל ע"פ בשבת ונדשמי בשבת שלפניו שלשבת תכאף ותייר כ"א לאשתו לחת חלה, פי טעם שאין אנו נוהגין לצטות תאמי' במשנה דכמה מדליקין שלשה דברים צרוף אדם לומר כ"י עשרתם כ"י

עשה ועסה לבדה, ד"מ, וצ"ל דהוא על"פ הטעם שנוהגין לעשות עסות גדולות. וצקשו נהנו ע"פ הרב להפריש מכל עסה ועסה אשה אחת ומברכה

באר הלכה

בענגנו ובלאו הכי יש כמה מקלות, בודאי יש לומר עליהם, כן נראה לעצמית דעתי. ועין בפרי תרש שחולק על הרמ"א וחסידים להסתפר להקל בדיעבד: * ומוטב שימעיט בה, עין בהקדמות, והעמקתי לעיל בסימן תנו במשנה ברורה סעיף קטן ו, דאם אין לו רק עסה אחת טוב שלא לצמצם כדי שלא להפקיע סתלה, והוא מספר התרימה, ועין שם בשער העיון: * שיהיו כל המצות כסל. ומבוא שאין לה לבדוק גוף שלחן, ספק הוא, ועל"פן ששופרסם בקלי יתור שלא יאז שום דבר למעלה מרפני הקלי, כן אינא בירחה דעה סימן שכה סעיף א בהג"ה¹¹, ואם יצא צריך לכסותם במפה (אחרונים), ובר"עבד אם לא כסם ולקח מעלימות חלה על כל סל. מסתמך הפרימגרים אם מהני. ולעניינת דעה נראה דאין להסתיר בדיעבד, אמרי ובלאו הכי דעת הפ"מג להקל דאין צריך פסוי, דאורי קלי מצטרפן מין שפגלי יש לה תוך, אף מה שייצא למעלה במפה למטה ומא, והוא דעמו בהג"ה א שם, עין שם: * והסל מצרפם לחלה, והוא הדין על"פ פסוי מפה, והינו שנייהם במפה וישים מפה זו גמ"ס על המצות מלמעלה, ואף ששפאמע קצת קגלות מצטרפות הכל מין שמצטרפן מקסין, עד כאן לשון הפרימגרים, והוא נובע מש"פ יורה דעה שם בשם מהר"ל, וסיס הפרימגרים, דלפי זה אם כפח בטבלא ולמעלה במפה, לא ילגאית דעמי יש לעין בעקר הדין, דבספ"ק משמע דסתם כסוי גמ"ס מנהי, עין שם, וכן במהצית השקל משמע גמ"ס דעל"פ דסתם פסוי מנהי, וצריך עיון למעשה, אכן בקלי ישל לו תוך רק ששמצות בולטין למעלה, כנה תדי נראה דיש להקל על"פ סתם כסוי אחר דהספ"ק מקל לגמרי, וכנ"ל, ועי, דאם נימא דסתם כסוי מנהי מצד הצדף, הוא הדין אם פשה קלי על המצות סתמי גמ"ס לצדף, אכן לפי זה סא דאמר רבי אליעזר אף הורדה ונתן לשל' וכו' הוא לאו דוקא, דהוא הדין אם פשה הסל עליהם:

משנה ברורה

א (א) שלא להרכות בה וכו'. כמבאר בסימן שלפני זה: **ב** לקרב העסות. רוצה לומר, אחר שלש עסה הראשונה, תהא מנחת על השלחן ואחר יעסק בה עד שילווה עוד עסה אחת ואו שילוישו שתי עסות בכת אחת בשתי צרכות, ויבין שניהן בודאי יהיה שערי חלה: **ג** (ב) שישקרו זו בזו. רוצה לומר, שישקרו העסות זו בזו עד (ב) שאם והפירו יהלשו אחת מחברתה מעט, ורבוך פנה מחשבן לעסה אחת וכשנטל חלה מאחת (ג) סיני וכתבו האחרונים, דאם העסות נלושות קשה אי אפשר לדרוקן בחד אחרת ה"ט ואין כאן צרוף, ועל"פן צרפם על"פדי קלי או על"פדי פסוי מפה: **ד** דשמא יש וכו'. רוצה לומר, ואם אין (א) בשפריש חלה בברכה תהיה ברכתו לבטלה: **ד** ועוד, דחליטין אם יש איה מן העסות שאין בהן שעור חלה, אם אין הפרשתן לאו כלום הוא, ושמא אחרת לא אחר אפיתן יבניין להמצות בכלי אחד ויצטרפו ויתחבבו סתלה מן הדין, ונקטא אוכל טבל והמקום שנהגו העולם ללוש עסות גדולות משעור חלה, וכמו שהובא בסוף סימן שלפני זה במשנה ברורה, הם מפרשיין חלה (ע) מכל עסה ועסה מפני עצמה, ונהגו שמכל עסה ועסה מפרש אשה אחת ומברכה לעצמה, ואם אדם אחד מפרש לכל העסות (ו) די בברכה אחת לכלן¹², אם לא הפסיק ביניהם בשיחה¹³ שאינה מענין חליטה¹⁴. כתבו האחרונים, שהמנהג שקצת נהגין לקבל העסה בשעת הפרשה כדי להפריש החלה משני מצוותיה, הוא מנהג שאינו נכון¹⁵ ודי להפריש מקצה האחד: **ה** ונאם אי

אפשר וכו'. דאם אפשר, (ו) טוב יותר להפריש מן העסה¹⁶, כדכתיב "ראשית צריטיכס", הרי דעך מצותה לכתחלה הוא בשעה שהיא עסה גדול, (ז) אחר אפיתה מיד¹⁷, שיהיו וכו'. ואף בתלת חוצה לארץ פן, ואף על"פ דבתלת חוצה לארץ קמא לן דאוכל והולך ומשיי קצת לחלה¹⁸, (ח) הינו בעסה אחת גדולה אף על"פ שנתחלקה אחרת לכמה פרות, מין שנתחלקו היו מחברו מעסה אחת הקלו בחוצה לארץ ולא בעינן מקף ומחבר בשעת הפרשה, מה שאין פן כאן שהם מעסות מחלקות, אף שהיו מנחים פעם אחת בכל¹⁹, מכל מקום לא הוי כחבור גמור להקל לאכל קדם הפרשה, ואפילו אם היה בכל עסה בשעור חלה, גמ"ס בעינן שיהיה מן המקר בשעת הפרשה פון שאינם מעסה אחת, וכמו שכתוב בירחה דעה סימן שכה סעיף א בהג"ה: (ז) כסל¹⁰. ונאם הסל גדול,

שער העיון

(א) אחרונים: (ב) יש שנוהגין שחוכנין משתי העסות ביחד, ולכאורה הוא למותר, וכתב בחק יצקב שאפשר העים משוב שלפעמים העסות קשות ואינם נדקקים היטב, ועל"פ תוך החיך משניהם יחד נדקקים אז ביד: (ג) לבוש וש"א: (ד) ט"ז בשם הרא"ש: (ה) דברי משה, והעמיקת האחרונים: (ו) מן אברתם וש"א: (ז) בתי יוסף וש"א: (ח) חק יצקב:

